

En överreklamerad lösning på psi-frågan

Joakim Westerlund och **Jesper Jerkert** har läst en studie som påstås representera ett genombrott i den parapsykologiska forskningen. Tyvärr är anspråken alltför höga.

FRÅGAN OM HURUVIDA paranormala fenomen ("psi") finns eller ej förefaller vara en evighetsdebatt. Det beror på flera saker. Ett kärnproblem i tolkningen av parapsykologisk forskning är att man inte vet hur psi beter sig, om det alls finns. Varje negativt resultat kan därför tolkas som att psi trots allt finns, men att man inte sökt på rätt sätt.

Debatten om psi har varit mycket likartad i åtminstone 60 år, i vissa avseenden under ännu längre tid. Kommer debatten att se likadan ut i ytterligare 60 år? Historien talar för det. I en färsk artikel har Samuel T. Moulton och Stephen M. Kosslyn väckt uppmärksamhet genom att

hävda motsatsen, och de redovisar ett experiment som de anser utgör sista spiken i parapsykologins kista [1].

Moulton & Kosslyn argumenterar på följande vis. Oavsett hur en eventuell telepatisk signal överförs från en människa till en annan, måste signalen i slutändan nå mottagarens hjärna, annars skulle mottagaren inte kunna tillgodogöra sig någon information. Om informationen når hjärnan så bör detta i sin tur kunna detekteras med hjälp av fMRI (ett slags magnetresonansmätning).

Moulton & Kosslyn utförde ett experiment i vilket ett antal ”mottagare” upprepade gånger fick gissa vilken av två bilder som de trodde att en ”sändare” för tillfället tittade på. Samtidigt tittade forskarna in i mottagarnas hjärnor med en fMRI-kamera. Resultatet blev att mottagarna inte kunde gissa bättre än slumpen vilken bild som sändaren tittade på, och i deras hjärnor kunde man inte heller se någon skillnad beroende på om de tittade på sändningsbilden eller på en kontrollbild. Författarna gör en ganska stor poäng av sitt nollresultat och hävdar att det bör ses som ett hårt slag mot telepatihypotesen.

Akilleshälen i Moulton & Kosslyns resonemang är premissen att fMRI skulle vara ett känsligare instrument för att upptäcka eventuella svaga telepatisignaler än vad försökspersonernas gissningar skulle vara.

**Slutsatsen
måste bli att
fMRI-tekniken
inte är till-
räckligt känslig
för att kunna
säga något
avgörande i psi-
frågan.**

Tanken är alltså att telepatismignalen skulle kunna vara så extremt svag att den inte skulle påverka försökspersonerna till att kunna gissa på vilken bild som sändes bättre än slumpen, men att signalen, om den fanns, ändå skulle lämna spår i försökspersonernas hjärnor – spår som i så fall skulle kunna hittas med fMRI. Att fMRI är så här känsligt kan vi beteckna ”fMRI > beteende”.

Tyvärr ger författarna inga argument för att fMRI > beteende. Det närmaste de kommer ett argument är påståendet att man med fMRI kan upptäcka subtila förändringar i hjärnans informationsprocessande. I diskussionen skriver de (i vår översättning): ”Även om psi-effekten var mycket kortvarig, i likhet med många mentala skeenden, borde den ha lämnat spår som kunde upptäckas med fMRI – precis som andra subtila effekter vi detekterade.” Vilka var då dessa andra ”subtila” effekter som forskarna lyckades detektera med fMRI? Jo, de kunde se en skillnad på hjärnorna hos försökspersonerna när de tittade på aktiverande bilder (t.ex. väldigt obehagliga bilder) respektive när de tittade på neutrala bilder, samt när de tittade på bilder de sett alldeles nyss respektive när de tittade på bilder de inte sett förut. Men hur ”subtila” är de skillnaderna egentligen? Forskarna är inte i närheten av att ha visat att fMRI > beteende. För nog skulle väl försökspersonerna klara av att väldigt bra kunna ”gissa” huruvida en bild de tittar på är väldigt aktiverande eller neutral respektive om bilden har setts alldeles nyss eller inte?

Slutsatsen måste bli att fMRI-tekniken för närvarande inte är tillräckligt känslig för att kunna säga något avgörande i psi-frågan. Den parapsykologikritiker som hänvisar till Moulton & Kosslyns undersökning bör vara med-

veten om att slutsatserna i artikeln är omotiverat hårt formulerade. Det finns andra undersökningar, speciellt några metaanalyser, som utgör betydligt dystrare läsning för den som gärna vill tro på telepati än Moulton & Kosslyns experiment.

Som kuriosum kan nämnas att en googling avslöjar att Kosslyn hyser grandiosa förhoppningar om att vetenskap och religion kan jämkas samman [2]. Han verkar vara mycket skeptisk till parapsykologi, men denna skepsis är uppenbarligen inte utsträckt till traditionella religioners inblandning i vetenskapen.

REFERENSER

1. S. T. Moulton & S. M. Kosslyn, "Using neuroimaging to resolve the psi debate", *Journal of Cognitive Neuroscience* 20, 2008, s. 182–192. Tillgänglig på www.wjh.harvard.edu/~kwn/Kosslyn_pdfs/2008Moulton_JOCN20_Neuroimaging_Psi.pdf
2. www.edge.org/q2006/q06_9.html#kosslyn